

Suomen Yrittäjien ja Kirjakauppaliiton suositukset toisen asteen koulutuksen oppimateriaalien kilpailutuksista

Koulutuksen järjestäjän eli esimerkiksi kuntien ja kuntayhtymien on kilpailutettava oppimateriaalihankinnat, jos eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen oppivelvollisuuden nostosta. Oppiaineisto on kilpailutettava, jos sen arvo ylittää sopimuskaudessa kilpailutuksen kynnyсарvon, joka on 60 000 euroa.

Suomen Yrittäjät ja Kirjakauppaliitto korostavat, että kilpailutukset on järjestettävä niin, että pk-yritykset voivat olla mukana oppimateriaalihankinnoissa lain edellyttämällä tavalla. Ratkaisuna tähän ovat markkinavuoropuhelut, hankintojen jakaminen osiin, useamman sopimustoimittajan valinta ja oppikirjasetelit.

Oppikirjahankintojen toteuttaminen tässä muistiossa esitetyllä tavalla kehittää oppimateriaalimarkkinoita. Samalla vahvistetaan opettajan vapautta opetusmateriaalin valinnassa, opiskelijakohtaisia yksilöllisiä ratkaisuja ja verovarojen käyttöä alueellisen elinvoiman hyväksi.

1. Johdanto ja tausta

Hankinnat yrittäjyyden ja aluetalouden vahvistajina

Onnistuessaan julkiset hankinnat vahvistavat yrittäjyyttä ja aluetaloutta kunnassa ja lähialueella. Samalla veronmaksajat saavat kohtuuhintaisia ja laadukkaita palveluita ja tuotteita käyttöönsä. Julkiset hankinnat on valjastettava elinkeinopolitiikan työkaluiksi: yrittäjyyden, työllisyyden, aluekehityksen ja elinvoiman vahvistajiksi. Tämä koskee myös oppimateriaalin hankintaa.

Muutos merkittävä kirjakaupoille

Kunnille tulee velvollisuus hankkia toisen asteen koulutuksen oppimateriaalit, jos eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen oppivelvollisuuden laajentamisesta. Aiemmin opiskelijat ovat kustantaneet oppikirjat ja suuren osan muistakin oppimateriaaleista itse ja hankkineet ne omatoimisesti. Ennen laajennettua oppivelvollisuutta opettajat ovat voineet valita haluamansa oppikirjan ja usein myös opiskelija itselleen sopivan oppimateriaalimuodon. Hallituksen esityksessä oppivelvollisuuslaiksi edellytetään, että koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opetushenkilöstöä ennen oppimateriaalien hankkimista. Tämä on tärkeää muistaa kilpailutuksia toteutettaessa.

Muutos on erittäin merkittävä kirjakaupoille ja muille oppimateriaalialalla toimiville yrityksille.

Vapauksia valita lukion uudessa opetussuunnitelmassa

Lukion opetussuunnitelman uudet perusteet otetaan käyttöön syksyllä 2021. Siinä koulut voivat aiempaa vapaammin päättää, millaisissa kokonaisuuksissa ne opetuksen järjestävät. Uuden opetussuunnitelman keskeisiin tavoitteisiin kuuluu myös opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioiminen.

Opiskelijoiden etukäteen tekemät kurssivalinnat muuttuvat lukio-opintojen aikana. Liikkumavaran ja jouston oppilaitosten tarjoamissa kursseissa ja opiskelijoiden valinnanvapaudessa voidaan ennakoida heikentyvän, jos oppimateriaalihankinnat tehdään keskitetysti etukäteen. Pienetkin yritykset, kuten paikalliset kirjakaupat, pystyvät vastaamaan myös lukuvuodessa tapahtuviin muutoksiin koulujen oppimateriaalitarpeissa. Oppimateriaalin kierrätys ei ole myöskään niin yksioikoista kuin peruskoulussa on totuttu. Opiskelijat tarvitsevat oppimateriaaleja kurssin jälkeenkin ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen.

2. Hankintalaki vaatii jakamaan kilpailutuksen osiin

Laki julkisista hankinnoista sanoo, että hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ja siten, että pienet ja keskisuuret yritykset pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Lisäksi EU:n kynnysarvot ylittävistä hankinnoista säädetään, että jos hankintaa ei ole jaettu osiin, siitä on esitettävä perusteet.

Esimerkiksi oppimateriaalihankinnoissa voidaan järjestää kilpailutukset, jotka ovat jaettu osiin. Kaikkea ei ole tarkoituksenmukaista kilpailuttaa yhdessä samassa hankintakokonaisuudessa. Esimerkiksi:

- Hankinnat kirjojen ja oppimateriaalin toimittajista voidaan jakaa osiin.
- Hankinnat kirjojen ja oppimateriaalin jakelijoista kouluille voidaan jakaa osiin.

3. Kuntien selvitettävä muutoksen vaikutukset yrityksiin

Kuntien on selvitettävä muutoksen vaikutukset yrityksiin. Arvioinnissa kartoitetaan, mitä vaikutuksia yrityksiin laajennetulla oppivelvollisuudella ja kilpailutuksella kunnalle on pitkällä aikavälillä.

Arvioinnissa on huomioitava kilpailutuksen vaikutukset

- alueen tai kunnan yrityksiin
- työpaikkoihin
- keskusta-alueen elinvoimaan ja
- kunnan verokertymään.

Keskeistä arvioinnin laadinnassa on vuoropuhelu alalla toimivien yritysten kanssa. Yritysvaikutusten arvioinnin laatiminen on erittäin tärkeää ja siihen kannattaa nähdä vaivaa. Jos hankinnan toteutus epäonnistuu ja se toteutetaan markkinoita keskittäen, on sillä monenlainen merkitys kunnan houkuttelevuudelle ja elinvoimalle.

4. Yhteishankinta ja hankintarenkaat

Isoihin yhteishankintoihin tai hankintarenkaisiin kannattaa lähteä vain, jos hankinta on poikkeuksellisen monimutkaista järjestää itse. Hankinnan toteuttamisesta sparraaminen yrittäjien hankintaneuvojan (maksuton) kanssa on suositeltavaa. Onnistuneen hankinnan edellytykset löytyvät myös Suomen Yrittäjien oppaasta [Elinvoima hankinnoista](#).

Jos kunta päätyy hankkimaan oppimateriaalit yhteishankinnalla tai isolla hankinta- ja ostorengaalla, kannattaa sen huomioida seuraavat asiat kuntansa elinvoimansa edistämiseksi:

- Kunta edellyttää yhteishankintayksikköjä ja hankintarengasta huomioimaan kunnan oman hankintapolitiikan.
- Kunta vaatii hankintojen suunnittelua alueellisin vuoropuhelutilaisuuksin.
- Kunta edellyttää, että hankinta jaetaan osiin tuoteryhmittäin ja alueellisesti.
- Hankinnan tavoitteena on oltava myös markkinoiden kehittäminen ja ylläpitäminen.

5. Oppimisetelit käyttöön

Kunta voi jakaa opiskelijoille oppimisetelit, joilla opiskelija hankkii oppimateriaalinsa sopivaksi katsomastaan paikasta ja siinä formaatissa (esimerkiksi kirjana tai diginä), jonka opiskelija kokee tukevan opiskeluaan parhaiten. Opiskelija oppii ottamaan myös vastuuta oppimateriaalien hankinnasta, eivätkä ne tule hänelle automaationa.

Oppimiseteli tukee sekä opettajan että oppilaan mahdollisuutta valita opetusmateriaali ja formaatti. Lisäksi se vapauttaa koulun resursseja kirjojen tilaamiselta ja jakelulta.

6. Markkinavuoropuhelut auttavat, kriteereiden oltava reilut

Julkisiin hankintoihin osallistuminen on monille kirjakaupoille, oppimateriaalien toimittajille ja jakelijoille uusi asia. Viestintä hankinnasta, alueelliset vuoropuhelut ja hankintaneuvonta auttavat tässä.

Hankinnan kriteerit on hyvä asettaa vakaalla harkinnalla niin, että ne ovat pk-yrityksissä kohtuullisesti osoitettavissa ja täytettävissä ja ne eivät saa olla omiaan poissulkemaan muutoin päteviä toimittajia.

Esimerkiksi on arvioitava tarkasti, onko tarpeen asettaa millaisia vaatimuksia verkkokaupasta, asiakaspalvelun aukiolosta, palvelukielistä ja liikevaihdosta.

7. Erikokoisia yrityksiä tarvitaan

Oppimateriaalien toimittamisessa ja jakamisessa tarvitaan erikokoisia ja erilaisia toimijoita.

Näin oppimateriaalihankinnat pysyvät vireänä. Isot keskitetyt hankinnat eivät sovellu yksilöllisten ja alati muuttuvien oppimistavoitteiden saavuttamiseen. Samalla heikentyvät opettajan mahdollisuudet vaikuttaa opetussuunnitelmaan yksilölliset oppimistarpeet huomioiden.

Esimerkiksi pieni sopimustoimittaja voi varmistaa yksilöllisemmät ratkaisut. Samalla se vapauttaa oppilaitoksen ja opettajien aikaa. Tämä mahdollistaa täsmällisemmän opetuksen esimerkiksi alueen yrittäjien ja työelämän tarpeet huomioiden.

Alueelliset erot niin oppijoissa kuin työelämän ja yritysten erityispiirteissä ovat suuret. Tällä on suuri vaikutus kuntien elinvoimaan sekä alueiden menestykseen.

8. Kunnalle askeleet onnistuneeseen hankintaan

1. Ilmoita hankinta-aikeesta varhain.
2. Käy vuoropuhelua tulevasta hankinnasta toteutuksesta kiinnostuneiden yritysten kanssa.
3. Arvioi hankinnan vaikutukset yrityksiin
4. Älä pyydä hankintailmoituksessa mitään tarpeetonta.
5. Jaa hankinta osiin, jotta useampi erikokoinen yritys voi tulla valituksi.
6. Mittaa ja valvoo laatua sopimuskauden ajan.
7. Käytä Yrittäjien hankintaneuvojaa tukena (maksuton).

Lisätietoja Suomen Yrittäjien oppaasta [Elinvoima hankinnoista](#).

TAUSTAKSI: Sopimuksen ennakoitu arvo on riippuvainen sopimuksen tekevän yksikön (koulun) itsestä suhteesta hankintayksikköön. Lue artikkeli [Sopimuksen ennakoitu arvo](#). Laatinut: Kirsi-Maria Halonen 19.4.2017

Lisätietoja:

Elinkeinopolitiikan asiantuntija, Janika Tikkala, Suomen Yrittäjät, janika.tikkala@yrittajat.fi, 046-9234386

Toimitusjohtaja, Laura Karlsson, Kirjakauppaliitto, laura.karlsson@kirjakauppaliitto.fi, 050-5715511